

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
РОЗПОРЯДЖЕННЯ

від 2023 р. №
Київ

**Про схвалення Стратегії розвитку космічної діяльності України на
період до 2033 року**

1. Схвалити Стратегію розвитку космічної діяльності України на період до 2033 року, що додається.
2. Міністерству з питань стратегічних галузей промисловості разом із Державним космічним агентством розробити та подати у тримісячний строк Кабінетові Міністрів України проєкт плану заходів з реалізації Стратегії розвитку космічної діяльності України на період до 2033 року.
3. Визнати такими, що втратили чинність, розпорядження Кабінету Міністрів України:
 - від 30 березня 2011 р. № 238-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері космічної діяльності на період до 2032 року»;
 - від 25 січня 2012 р. № 48-р «Про затвердження плану заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері космічної діяльності на період до 2032 року».

Прем'єр-міністр України

Д. ШМИГАЛЬ

СХВАЛЕНО
розпорядженням Кабінету Міністрів України
від _____ 2023 р. № _____

СТРАТЕГІЯ

розвитку космічної діяльності України на період до 2033 року

Загальна частина

У сучасному світі космічна діяльність є невід'ємною складовою життя людини, економіки, національної безпеки й оборони держави. Космічна діяльність спрямована на розвиток знань про Землю та STEM-освіти, забезпечення інтернету, зв'язку та мовлення, відстеження змін клімату, попередження та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій і природних катастроф, моніторингу та контролю ресурсів Землі, управління транспортом тощо.

Водночас повномасштабна військова агресія РФ проти України висунула на перший план застосування космічних технологій та послуг для забезпечення національної оборони й безпеки держави, зокрема забезпечення контролю державного кордону, відстеження руху та розміщення військових угруповань і техніки, зв'язку між силами безпеки й оборони, планування військових завдань і місій, попередження ракетних ударів, розмінування та інше.

Все це змушує визначити нові завдання для космічної діяльності України, спрямовані на сприяння розвитку нових компетенцій в космічній сфері, забезпечення потреб людини, застосуванню космічних технологій у різних сферах економіки, комерціалізації космічної діяльності, розвитку міжнародного співробітництва, зокрема, у спосіб інтеграції України до європейського космічного ринку, залучення космічної складової під час здійснення заходів з безпеки й оборони держави.

Розроблення Стратегії зумовлено необхідністю кардинальних змін у підходах до космічної діяльності як до засобу досягнення Цілей сталого розвитку, національної безпеки й оборони держави, створення нових робочих місць та освіченої нації, покращення життя населення.

Стратегія визначає мету, цілі та основні завдання, на виконання яких має бути спрямована реалізація державної політики щодо розвитку космічної діяльності в інтересах населення України та держави.

Опис проблем, які обумовили прийняття Стратегії, і нормативно-правових актів, що діють у відповідних сферах

На цей час космічна діяльність в Україні регулюється такими основними нормативно-правовими актами:

Закон України «Про космічну діяльність»;

Закон України «Про державну підтримку космічної діяльності»;

розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 березня 2011 р. № 238-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері космічної діяльності на період до 2032 року»;

розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 січня 2012 р. № 48-р «Про затвердження плану заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері космічної діяльності на період до 2032 року»;

розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 січня 2021 р. № 15-р «Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми України на 2021-2025 роки».

Положення зазначених нормативно-правових актів не відповідають сучасним потребам держави, не враховують політичну, економічну й соціальну ситуації в Україні та наявні можливості й компетенції космічної галузі України.

Характеризуючи поточну ситуацію загалом, слід констатувати такі проблеми:

державне управління та рівень державної підтримки не забезпечують ефективності галузі;

прийняті нормативно-правові акти та організаційні рішення не спрямовані на комплексний підхід до розвитку космічної діяльності, відсутність законодавчих мотиваційних підстав для залучення інвестицій у науково-виробничу сферу на принципах державно-приватного партнерства та приватного підприємництва;

завдання космічних програм не відповідали потребам і можливостям держави, а передусім були спрямовані на завантаження державних підприємств державними замовленнями;

відсутність затвердженої Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми з 2018 року, що призвело до багаторічної відсутності державного замовлення та фінансування космічних проєктів з боку держави;

військова агресія російської федерації проти України, яка призводить до втрати виробничої інфраструктури та професійних кадрів, відтоку висококваліфікованих працівників за кордон, зменшення експорту продукції виробництва суб'єктів космічної діяльності, зниження інвестицій у космічні проєкти;

відсутність регулярного оновлення промислової та технологічної бази на державних підприємствах космічної діяльності призвела до зниження конкурентоздатності космічної техніки та низького рівня її попиту як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках;

регулярне недофінансування з державного бюджету космічних програм призводить до накопичення невиконаних проєктів, які з часом втрачають свою актуальність або потребують ще більшого фінансування та доопрацювання;

багаторічна орієнтованість підприємств успадкованої від Радянського Союзу космічної галузі на збереження потенціалу, здатного забезпечити весь цикл створення космічної техніки, що призвело до того, що космічна галузь неспроможна дотепер визначити свої реальні компетенції та сфокусувати свою роботу на потрібних космічних проєктах;

технологічна та виробнича залежності до 2014 року підприємств космічної галузі України від РФ та спрямованість вітчизняного виробництва космічної техніки на ринок РФ сприяли тому, що майже не створювалися нові виробничі ланцюжки та нові розробки для інших ринків збуту, а також наявність широкого спектра продукції, яка потребує імпортозаміщення та переорієнтації імпорту;

припинення масштабних космічних проєктів за участі українських підприємств зі створення та використання ракетних космічних комплексів «Дніпро», «Морський старт», «Наземний старт», «Циклон-4», наслідком чого стала відсутність регулярних замовлень ракет-носіїв вітчизняного виробництва, які, власне, і були важливою складовою доходів підприємств космічної галузі та багатьох інших суміжних галузей, які входили до кооперації;

відсутність далекоглядної та системної роботи з розвитку міжнародного співробітництва у сфері космічної діяльності, що не сприяє інтеграції України до європейського космічного ринку та залучення України до міжнародних космічних проєктів;

недостатньо створений і розвинутий внутрішній ринок космічних технологій і послуг через:

відсутню узгодженість стратегічного, тактичного та мережевого планування;

недостатнє запровадження заходів системного аналізу космічної діяльності, зокрема оцінювання ефективності діяльності як на етапі розроблення (прогнозна ефективність), так і в процесі виконання робіт;

невідповідність між можливостями, які надають сучасні космічні технології включно з інформаційними системами, та станом їх впровадження в Україні для потреб національної безпеки й оборони, розвитку освіти та науки, громадянського суспільства, ефективного управління та високотехнологічного розвитку економіки;

відставання технічного та технологічного рівня космічної галузі, повільне впровадження сучасних технологій проєктування, виробництва, використання сучасних матеріалів і комплектувальних виробів;

переважна частина працівників старшого віку на провідних підприємствах та установах, невідповідність сучасним вимогам соціальних стандартів для працівників космічної галузі, необхідність передачі молоді досвіду та знань від працівників старшого віку.

Таким чином, суттєвим фактором недостатньої ефективності космічної діяльності є відсутність стратегічного планування та визначеного плану дій з боку держави.

Аналіз поточного стану космічної діяльності

Космічна діяльність в Україні здійснюється на індустріальній та науково-технічній базі радянських часів, які здебільшого призначалися для розроблення та виготовлення ракетно-космічної техніки військового призначення, що значною мірою визначало унікальні особливості української ракетно-космічної техніки порівняно з іншими країнами. Впродовж багатьох років основна увага приділялась збереженню космічної галузі України через виконання космічних програм.

За період з 1992 по 2018 рік було реалізовано п'ять загальнодержавних (національних) космічних програм України, які сприяли збереженню та розвитку космічної діяльності, установленню міжнародних контактів, виходу підприємств галузі на світовий ринок космічних послуг, здійсненню унікальних космічних проєктів.

На сьогодні:

сформовано космічну галузь України;

підготовлено нормативно-правову базу (понад 140 законів України, указів Президента України, постанов Уряду) для роботи на світовому ринку й участі в масштабних космічних проєктах;

укладено угоди про співпрацю в космічній сфері з більше ніж 25 країнами світу;

реалізовано політ першого космонавта України Леоніда Каденюка на шатлі «Columbia»;

під юрисдикцією України запущено космічні апарати «Січ-1», «Січ-1М», «Січ-2», «Січ-2-1», «Мікрон»;

розроблено та освоєно у виробництві основну конструкцію першого ступеня американської ракети-носія «Antares» та двигун верхнього ступеня європейської ракети-носія «Vega»;

розроблено сімейство нових ракетних двигунів;

створено та відпрацьовано нову систему керування ракетою-носієм на базі безплатформної інерціальної навігаційної системи;

забезпечено пуски 140 ракет-носіїв вітчизняного виробництва з 6 космодромів світу з 370 космічними апаратами на замовлення 25 країн світу;

отримано практичний досвід від участі в реалізації в міжнародних проєктах із запуску супутників ракетами-носіями українського виробництва «Дніпро», «Наземний старт», «Морський старт», а також у досліджах на Міжнародній космічній станції;

організовано роботу Національного центру управління та випробувань космічних засобів Державного космічного агентства України;

створено Національний центр аерокосмічної освіти молоді імені О. М. Макарова з метою просвітницької й освітньої діяльності серед молоді України у сфері космонавтики та STEM-освіти.

Водночас на сьогодні існує необхідність у:

запровадженні нової моделі вітчизняної космічної діяльності, яка б відповідала викликам сьогодення як складової частини національної стратегії розвитку України, спрямованої на виконання загальнодержавних і суспільних завдань, Цілей сталого розвитку на період до 2030 року;

затвердженні Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми, яка б визначала потреби в космічній техніці та сприяла виробництву космічної техніки, виділенню коштів з Державного бюджету України, підготовці кадрів за рахунок коштів Державного бюджету України, підтримці та вдосконаленню об'єктів космічної діяльності наземної інфраструктури, необхідного рівня безпеки космічної діяльності та міжнародного співробітництва;

підвищенні ефективності космічної діяльності через забезпечення використання космічних технологій для вирішення економічних, соціальних і безпекових питань держави;

залученні космічної діяльності для реалізації завдань в інтересах національної оборони й безпеки;

забезпеченні науково-освітнього розвитку суспільства, підвищенні престижу України як космічної держави на світовій арені;

інтеграції у європейський технологічний і дослідницький простори та забезпеченні участі України в міжнародних космічних програмах (зокрема «Artemis», «Moon Village» та інших);

перетворенні космічної галузі України в мультиплікатора високотехнологічного розвитку вітчизняної економіки;

впровадженні нових техніко-економічних й організаційних рішень щодо створення космічної техніки;

реалізації перспективних фундаментальних і прикладних космічних досліджень;

реформуванні системи управління космічною діяльністю, фінансовому, ресурсному та кадровому забезпеченні;

забезпеченні відбудови підприємств і їхнього технологічного оновлення;

розв'язані проблеми імпортозаміщення та перерозподілу експортних й імпорتنих ринків;

реформуванні підприємств, забезпеченні міжгалузевої координації, створенні умов для державно-приватного партнерства.

На жаль, такий стан космічної галузі не дозволяє їй стати рушієм прискорення економічного зростання та сприяти розвитку економіки, забезпечити потреби населення України та держави, підвищити рівень національної безпеки й оборони держави.

Стратегічні цілі та показники їх досягнення

Стратегія розроблена з метою забезпечення ефективного використання результатів космічної діяльності в інтересах держави, на досягнення Цілей сталого розвитку на період до 2030 року, для сприяння безпеці й обороні держави, розвитку її економіки та міжнародного співробітництва, підвищення добробуту її населення.

Стратегічними цілями Стратегії є:

Стратегічна ціль 1 – Відновлення космічної галузі України (2024-2025 рр.):

формування нової моделі космічної діяльності України, спрямованої на виконання загальнодержавних і суспільних завдань;

доповнення та коригування чинних програм розвитку сектору безпеки й оборони, економіки, науково-технічної сфери, забезпечення досягнення цілей сталого розвитку;

інтеграція в європейський технологічний і дослідницький простори та участь у космічних проєктах і програмах держав-партнерів України;

Стратегічна ціль 2 – Запровадження ефективної космічної діяльності України (2026-2030 рр.):

забезпечення виходу суб'єктів космічної діяльності з кризового стану, модернізації науково-виробничих потужностей України, створення дослідних виробничих потужностей;

створення дієвої вертикалі державного управління космічної діяльності, яке дозволить ефективно здійснювати космічну діяльність, досягати поставлених цілей і виконувати завдання;

оновлення законодавства у сфері космічної діяльності;

забезпечення виконання незавершених перспективних космічних проєктів минулих років у межах Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми;

реалізація заходів щодо інтеграції України до Європейського космічного агентства, зокрема, у спосіб реалізації спільних проєктів у межах співпраці з Європейським космічним агентством;

забезпечення участі України в космічних проєктах і програмах Європейського Союзу, держав-партнерів України;

підготовка висококваліфікованих кадрів; створення умов для зростання наукового потенціалу й інноваційного розвитку космічної галузі;

Стратегічна ціль 3 – Забезпечення стабільного розвитку космічної галузі з метою забезпечення інтересів України та її населення (2031-2033 рр.):

використання космічних технологій і послуг в інтересах держави та населення України з метою отримання кінцевого продукту;

провадження космічної діяльності в інтересах національної безпеки й оборони;

стабілізація роботи основних промислових підприємств космічної галузі та їхньої експортної діяльності;

виконання завдань нової Космічної програми, що характеризується переходом від демонстраційних до практичних проєктів на основі визначеного кола компетенцій космічної діяльності України та відповідає реальним потребам держави;

реформування космічної індустрії, створення унікальних та відсутніх у державі виробництв відновлення галузей приладобудування, електроніки й електронних компонентів тощо;

створення та розвиток внутрішнього ринку космічних технологій та інформації, сприяння впровадженню передових космічних технологій у цивільний сектор (spin-off) та цивільних технологій у космічну індустрію (spin-in);

залучення приватного сектору до виконання космічних проєктів; розширення державного замовлення на підготовку фахівців технічних і виробничих спеціальностей;

масштабна участь України в діяльності Європейського Союзу в космічній сфері, космічних проєктах і програмах держав-партнерів України;

інтеграція України до Європейського космічного агентства та космічної діяльності Європейського Союзу.

створення самоокупної, цілісної й інтегрованої системи космічної галузі.

Показниками досягнення стратегічних цілей є:

розподіл повноважень у сфері цивільної космічної діяльності та космічної діяльності в інтересах оборони та безпеки держави між центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики

в космічній сфері, центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері космічної діяльності, Міністерством оборони України, розвідувальними органами та іншими;

прийняття нового Закону України «Про космічну діяльність України», пакету законів та інших нормативно-правових актів, спрямованих на стимулювання, розвиток, підтримку та реформування космічної діяльності та космічної галузі;

визначення основних переваг та компетенцій космічної діяльності України, які є конкурентними, відповідають сучасним потребам держави та можуть бути залучені до міжнародних проєктів і програм;

ефективна методологія планування, моніторингу й оцінки космічних проєктів;

збалансоване поєднання бюджетної підтримки, публічно-державного партнерства, залучення інвестицій і міжнародної технічної допомоги для реалізації космічних проєктів;

відповідність космічних технологій і послуг до потреб користувачів у державних і галузевих програмах;

організація ланки розроблення та виробництва у спосіб інтеграції наукового та виробничого потенціалу;

сприятливі умови стимулювання наукових досліджень, інноваційних розробок і стартапів;

впровадження системних заходів із імпортозаміщення, доступу до конкурентоспроможних технологій;

збільшення державного інвестування в інфраструктуру космічної галузі та підготовку фахівців технічних і виробничих спеціальностей;

забезпечення розвитку приватного космічного сектору, створення рівних умов для приватних і державних суб'єктів космічної діяльності;

формування пакета експорту космічної техніки, технологій і послуг, а також інвестиційних космічних проєктів;

реалізація спільних космічних проєктів з державами-партнерами;

фахова та змістовна робота в межах космічних структур Організації Об'єднаних Націй та інших міжнародних структур, діяльність яких пов'язана з дослідженням та використанням космічного простору;

гармонізація програмних і стратегічних документів України щодо космічної діяльності з європейською космічною політикою, зближення стандартів і технічного регулювання космічної діяльності України та Європейського Союзу, забезпечення компліментарності національних проєктів до європейських ініціатив;

створення інформаційно-просвітницької та освітньої космічної платформи з метою формування сталого інтересу й уваги громадськості до космічної діяльності, залучення громадськості до розвитку космічної діяльності, розвитку космічних компетенцій у дітей і молоді.

Завдання, спрямовані на досягнення поставлених цілей

З огляду на викладене Стратегія реалізовуватиметься через виконання таких завдань:

формування нової моделі космічної діяльності України, спрямованої на виконання загальнодержавних і суспільних завдань, зокрема: модифікація законодавства у сфері космічної діяльності (розробка нової редакції Закону України “Про космічну діяльність”, а також законів, спрямованих на підтримку, стимулювання та розвиток космічної діяльності, інших законів і підзаконних актів, що впроваджують зміни у сфері космічної діяльності України);

створення дієвої вертикалі державного управління космічної діяльності у спосіб забезпечення розподілу повноважень органів влади щодо формування та реалізації державної політики у сфері цивільної космічної діяльності та космічної діяльності в інтересах оборони й безпеки;

виконання завдань нової Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми, що характеризується переходом від демонстраційних до практичних проєктів на основі визначеного кола компетенцій космічної діяльності України та спрямована на досягнення Цілей сталого розвитку на період до 2030 року, реалізацію потреб держави та населення України;

виконання незавершених перспективних космічних проєктів минулих років у межах Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми;

модернізація науково-виробничих потужностей і створення дослідної виробничої інфраструктури для реалізації космічних проєктів;

корпоратизація державних підприємств космічної галузі та створення “космічного холдингу”;

залучення приватного сектору до виконання космічних проєктів;

стимулювання наукових досліджень, інноваційних розробок і стартапів у сфері космічної діяльності;

реалізація заходів щодо інтеграції України до Європейського космічного агентства, зокрема, у спосіб реалізації спільних проєктів у межах співпраці з Європейським космічним агентством;

розширення співпраці з Європейським Союзом в космічній сфері з метою забезпечення участі України в усіх компонентах космічної діяльності Європейського Союзу через проведення консультацій з Європейською комісією щодо розширення участі України в EU Space Programme, визначення та

розв'язання проблемних питань стосовно участі українських підприємств та установ в космічних проектах Рамкової програми Європейського Союзу з досліджень та інновацій «Horizon Europe»;

забезпечення участі України в міжнародних космічних проектах і програмах;

активізація роботи України в міжнародних організаціях, діяльність яких пов'язана з дослідженням і використанням космічного простору;

підготовка висококваліфікованих кадрів, розширення державного замовлення на підготовку фахівців технічних і виробничих спеціальностей;

залучення молоді до реалізації космічної діяльності.

Порядок проведення моніторингу, оцінки результатів реалізації Стратегії та звітування

Моніторинг реалізації цієї Стратегії проводиться через узагальнення інформації про результати здійснення заходів, визначених планом заходів з реалізації цієї Стратегії.

Мінстратегпром за участю ДКА готує та подає щорічно Кабінетові Міністрів України звіт про виконання плану заходів з реалізації цієї Стратегії, в якому порівнюються фактично досягнуті індикатори із запланованими, зазначаються, за наявності, проблемні питання, їх вплив на здійснення заходів і досягнення мети за кожним напрямом цієї Стратегії з поясненням причини виникнення проблемних питань і зазначенням механізму розв'язання.

У разі потреби за результатами річного звіту можуть бути сформовані пропозиції щодо актуалізації цієї Стратегії та плану заходів з її реалізації.

Звіти про результативність Стратегії оприлюднюються на офіційному вебсайті Мінстратегпрому.
